

Q2

2023

Kuntarahoitus

Korkotason nousu on sysäämässä teollisuusmaat matalasuhdanteeseen

Teollisuusmaiden luisu laskusuhdanteeseen on ollut odotettua loivempaa ja hitaampaa. Venäjän hyökkäyssotaa seurannut energiakriisi sekä yleinen elinkustannusten nousu ovat hyydyttäneet bkt-kasvua, mutta yhtenäistä ja selväpiirteistä suhdannekäännettä ei ole vielä nähty. Muutamat yksittäiset maat, kuten Suomi ja Saksa, ovat kylläkin jo käyneet teknisessä taantumassa.

KUNTARAOITUS: SUOMEN TALOUDEN ENNUSTE, KESÄKUU 2023

Määrän muutos, %

		2022	2023e	2024e
Tarjonta	Bkt	2,1	→ -0,5	↓ 0,5
	Tuonti	7,5	↓ -4,5	↓ 0,0
Kysyntä	Yksityinen kulutus	2,0	↓ -1,0	↓ 0,0
	Julkinen kulutus	2,9	↑ 3,0	→ 0,5
	Investoinnit	5,0	↓ -6,0	↓ -0,5
	Vienti	1,7	↓ -2,5	↓ 1,5
Muut ennusteet*	Työttömyysaste (15–74 v.)	6,8	↓ 7,1	↑ 7,4
	Kuluttajahintainflaatio	7,1	↑ 6,0	↓ 2,1

Nuolet: ennustetta ↑ nostettu ↓ laskettu → säilynyt ennallaan.

*Ennuste vuosikeskiarvoina. Lähde: Tilastokeskus, Kuntarahoitus

Talouden yllättävää iskunkestävyyttä selittävät yhtäältä valtioiden mittavat energiatuet sekä kotitalouksien koronavuosina kertyneet säästöt, jotka ovat tahtaneet pahimman terän kustannusnousun vaikutuksilta. Toisaalta palvelualoilla eletään vielä koronapandemian jälkeistä elpymisvaihetta, mikä tukee kotimarkkinoiden kasvua ja työllisyyttä.

Toteutunut hyvä kehitys ei kuitenkaan ole tae tulevasta. Raha- ja politiikan historiallisen nopean kiristymisen vaikutukset alkavat toden teolla purra kysyntään vasta kuluvan vuoden aikana. Rahoituskustannusten nousu on näkynyt jo talouden korkoherkimmillä sektoreilla, kuten kiinteistömarkkinoilla ja rakentamisessa. Kaiken kaikkiaan yritysten luotonkysyntä on euroalueella oleellisesti heikentynyt. Teollisuuden suhdannekuvaajat ovat viime kuukausina kääntyneet entistä selvemmin alaviistoon.

Suomen talouden kehitys pysyy vielä ensi vuonna kasvuna

Kansantalouden tuoreen neljännesvuositilinpäätöksen mukaan Suomen bruttokansantuote kasvoi kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 0,2 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Puoli vuotta jatkunut talouden supistuminen siis katkesi, mutta jatkoa ajatellen kasvun eväitä ei juuri ole näköpiirissä. Yksityisissä kysyntätekijöissä, erityisesti investoinneissa, trendi on selvästi heikkenevä.

Vuoden 2009 jälkeen saavutettu ostovoiman kasvu on lyhyessä ajassa pyyhkiytynyt kokonaan pois, eikä nopeaa toipumista ole luvassa.

Palkansaajien reaalin ansiotaso on laskenut 14 vuoden takaiselle tasolle. Vuoden 2009 jälkeen saavutettu ostovoiman kasvu on lyhyessä ajassa pyyhkiytynyt kokonaan pois, eikä nopeaa toipumista ole luvassa. Kotitalouksilla lienee edelleen jonkin verran ylimääräisiä säästöjä jäljellä, mutta jossain vaiheessa kuluttajilla tulee perälauta vastaan. Näissä olosuhteissa yksityisen kulutuksen kehitykseen on vaikea suhtautua kovin optimistisesti.

Isoja kysymysmerkkejä liittyy myös vientiteollisuuden näkömiin. Kansainvälinen talous on Yhdysvaltain johdolla selvästi jäähtymässä ja vientimarkkinoiden veto vaimenemassa. Talouskasvun kannalta vielä suurempi riski on asuntotuotannon rivaakka jarrutus. Rakentaminen on voimakkaan syklinen toimiala, jonka tempoilu näkyy usein koko kansantalouden tasolla. Rakennusinvestointien aallonpohja leikkaa tänä ja ensi vuonna tuntuvasti bkt-kasvua.

Talouskasvu jää siis selvästi hitaammaksi kuin edellisessä ennusteessamme esitetty 1,5 prosenttia.

Aiemman ennusteemme mukaisesti arvioimme Suomen bkt:n supistuvan kuluvana vuonna 0,5 prosenttia. Talouden näkymiä synkentävät tekijät ovat viime kuukausina jonkin

verran voimistuneet. Kansainvälisessä toimintaympäristössä paraikaa käynnissä oleva suhdannekäänne vaikuttaa ennakoitua voimakkaammalta, mikä hidastaa myös Suomen talouden toipumista. Odotamme bkt-kasvun jäävän 0,5 prosenttiin vuonna 2024. Talouskasvu jää siis selvästi hitaammaksi kuin edellisessä ennusteessamme esitetty 1,5 prosenttia.

Korkea työllisyys on talouden vahvin lenkki

Työmarkkinatilanne on talouden vastatuulesta huolimatta säilynyt hämmästyttävän vahvana, eikä heikkenemisen merkkejä edelleenkään juuri ole – ellei sellaisiksi laske lomautettujen määrän hienoista nousua tai avoimien työpaikkojen pientä vähenemistä. Työllisten lukumäärä, työllisyysaste ja tehdyt työtunnit ovat kaikki joko huipputasolla tai lähellä sitä. Osaltaan työmarkkinoiden imu kertoo kroonistuneesta työvoimapulasta, joka onkin keskeisin talouden kasvupotentiaalia rajoittava tekijä.

Rakenteellisista työvoiman saatavuusongelmista huolimatta matalasuhdanne heikentää jatkossa jonkin verran kokonaistyöllisyyttä ja aiheuttaa työttömyysasteeseen pientä nousua. Työttömyys lisääntyy erityisesti asuntomarkkinoihin ja rakentamiseen kytköksissä olevilla toimialoilla.

Ensi vuonna kuluttajahintojen nousu hidastuu jo lähelle normaalia, kahden prosentin tasoa.

Inflaatiopaine hellittää vähitellen

Inflaatio on alkuvuonna jatkunut odotettua vauhdikkaampana. Elintarvikkeiden hinnat saattavat onneksi olla kääntymässä laskuun rivakan nousujakson jälkeen. Myös kysynnän jäähtyminen vaimentaa inflaatiopaineita. Kuluvan vuoden toteutunut hintojen nousu on kuitenkin ollut sen verran voimakasta, että vuoden 2023 keskimääräinen inflaatiovauhti ylittää vielä 6,0 prosenttiin. Ensi vuonna kuluttajahintojen nousu hidastuu jo lähelle normaalia, kahden prosentin tasoa.

Kuntatalous kääntyy kivuliaasti kohti normaalia

Kuntatalous heikkenee, kun viime vuosien ”kertaerät” (koronatuet ja verohännät) poistuvat. Samalla liu’utaan nollakoroista kohti reilun kolmen prosentin pääomakuluja. Hyvinvointialueilta perityt tilavuokrat tuskin pönkittävät kuntien tuloja pitkään, sillä hyvinvointialueiden alijäämäinen talous edellyttää tilaverkon karsimista.

Ennuste osoittaa, että kuntien talous heikkenee erityisesti vuodesta 2024 alkaen.

Kuntarahoitus ja Inspira ovat laatineet ennusteen kuntien talouden kehityksestä. Ennuste osoittaa, että kuntien talous heikkenee erityisesti vuodesta 2024 alkaen. Vuonna 2023 kuntien yhteenlaskettu tulos on 2,0 miljardia euroa, mutta vuonna 2024 tuloksen ennakoidaan putoavan 0,4 miljardiin. Tulos säilyy noin 400 miljoonassa vuoteen 2027.

Kuntatalouden kehitys VM:n Julkisen talouden suunnitelmassa (mrd. euroa)

Kuntayhtymät sisältyvät lukuihin

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tuloksen muodostuminen						
1. Toimintakate	-33,8	-13,2	-13,5	-14,8	-15,4	-15,9
2. Verotulot	26,9	14,4	14	14,4	15	15,6
3. Valtionosuudet, käyttötalous	10,8	3,7	3,6	4,6	4,8	4,9
4. Rahoitustuotot ja kulut, netto	0,3	0,1	0	0	0,1	0,1
5. Vuosikate	4,2	5,1	4,2	4,3	4,5	4,6
6. Poistot	-3,2	-2,9	-3	-3,1	-3,2	-3,3
7. Satunnaiset erät, netto	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
8. Tilikauden tulos	1,2	2,3	1,3	1,3	1,4	1,4
Rahoitus						
9. Vuosikate	4,2	5,1	4,2	4,3	4,5	4,6
10. Satunnaiset erät	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
11. Tulorahoituksen korjauserät	-1	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
12. Tulorahoitus, netto	3,4	4,6	3,6	3,7	3,9	4
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit	-5,9	-4,9	-5	-5,2	-5,4	-5,6
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	2,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
15. Investoinnit, netto	-3,8	-3,9	-4	-4,2	-4,4	-4,6
16. Rahoitusjäämä (tulorah.-invest.)	-0,5	0,6	-0,4	-0,5	-0,5	-0,6
17. Lainakanta	24,6	18,8	19,1	19,5	19,9	20,4
18. Kassavarat	8,8	8,5	8,5	8,4	8,4	8,4
19. Nettovelka (lainat - kassavarat)	15,8	10,3	10,6	11,1	11,5	12
Lainojen lask. takaisinmaksuaika (vuotta)	5,9	3,7	4,5	4,5	4,4	4,4

Lähde: VM, Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2024–2027, 23.3.2023, Taulukko 16

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164773/VM_2023_26.pdf

Kuntatalouden kehitys Kuntarahoituksen ennusteessa (mrd. euroa)

Kuntayhtymät eivät sisälly lukuihin

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tuloksen muodostuminen						
Toimintatuotot	7,9	6,4	6,4	6,5	6,6	6,7
Myyntituotot	2,9	2,1	2,2	2,2	2,3	2,3
Maksutuotot	1,5	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Tuet ja avustukset	1,1	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Muut toimintatuotot	2,4	2,6	2,7	2,7	2,7	2,8
Valmistus omaan käyttöön	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Toimintakulut	42,5	20,6	21,2	22,6	23,0	23,5
Henkilöstökulut	14,4	10,4	10,8	11,1	11,4	11,6
Palvelujen ostot	23,0	5,6	5,8	6,1	6,2	6,4
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	2,0	1,8	1,8	1,9	1,9	2,0
Avustukset	1,6	1,3	1,4	1,9	1,9	2,0
Muut toimintakulut	1,5	1,4	1,5	1,5	1,6	1,6
1. Toimintakate	-34,4	-14,0	-14,6	-15,8	-16,2	-16,5
2. Verotulot	26,8	14,6	13,8	14,2	14,4	14,7
3. Valtionosuudet, käyttötalous	10,7	3,6	3,4	4,6	4,7	4,8
4. Rahoitustuotot ja kulut, netto	0,3	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0
Korkokulut	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,6
5. Vuosikate	3,5	4,4	2,8	3,0	3,0	3,0
6. Poistot	2,5	2,5	2,6	2,6	2,7	2,7
7. Satunnaiset erät, netto	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
8. Tilikauden tulos	1,2	2,0	0,4	0,5	0,4	0,4
Rahoitus						
9. Vuosikate	3,5	4,4	2,8	3,0	3,0	3,0
10. Satunnaiset erät	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
11. Tulorahoituksen korjauserät	-0,8	-0,6	-0,7	-0,7	-0,8	-0,9
12. Tulorahoitus, netto	2,8	3,9	2,2	2,3	2,2	2,2
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit	-4,2	-4,6	-4,8	-4,9	-5,0	-5,1
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	2,2	0,9	1,0	1,0	1,0	1,1
15. Investoinnit, netto	-2,0	-3,7	-3,8	-3,9	-3,9	-4,0
16. Rahoitusjäämä (tulorah.-invest.)	0,8	0,2	-1,6	-1,5	-1,7	-1,8
17. Lainakanta	18,5	17,8	19,0	20,7	22,5	24,3
18. Kassavarat	6,9	6,5	6,1	6,3	6,3	6,4
19. Nettovelka (lainat - kassavarat)	11,5	11,3	12,9	14,4	16,1	17,9
Lainojen lask. takaisinmaksuaika (vuotta)	5,3	4,0	6,7	7,0	7,5	8,2

- Sote-uudistus pienentää kuntataloutta vuodesta 2023 (n. 20 mrd. euroa).
- Muissa toimintatuotoissa hva-vuokrat lisäävät ja myyntitulujen hiipuminen vähentää tuottoja.
- TE-uudistus lisää tehtäviä ja rahoitusta vuodesta 2025 (n. 1 mrd. euroa).
- Korkojen nousu kasvattaa korkokuluja. Kasvu noin 400 milj. euroa vuoteen 2027 mennessä.
- Tulos säilyy noin 400 milj. euroa ylijäämäisenä. Erot kuntien välillä suuria.
- Investointitarpeet säilyvät sote-uudistuksen jälkeen.
- Myyntitulot putoavat noin 800 milj. euroon. Vuosi 2022 oli poikkeuksellinen, mm. sote-uudistus motiivina kauppoissa.
- Lainakanta kasvaa 24 mrd. euroon. Takaisinmaksuaika nousee 8 vuoteen.

Huomiot:

Ennuste ei sisällä valtiontaloutta tasapainottavien toimien vaikutuksia. Kun valtio käynnistää väistämättömät tasapainotustoimet, vaikutukset heijastuvat myös kuntiin.

Tulevien vuosien kehitysnäkymät heijastelevat kuntien käsitystä kehityksen "perusrasta", mutta merkittäviä talouden tasapainotusohjelmia ei sisälly ennusteeseen.

Ennuste ei sisällä vuonna 2024 käynnistyviä, oletettavasti laajoja kuntien veronkorotuksia.

Lähde: Kuntarahoituksen ennuste. Ennuste perustuu kuntien talousraportoinnin 3 kk:n toteumatietoihin vuodelta 2023 ja kuntien talousarvioihin 2023 (Valtiokonttori, Tutki hallintoa), vero- ja VOS-ennusteisiin (Kuntaliitto), arvioon henkilöstökulujen kasvusta (KT) sekä Inspiran asiakastoimeksiannoissaan muodostamaan tilannekuvaan.

Kuntarahoituksen ennuste perustuu kuntakohtaisiin talouden kolmen kuukauden toteumatietoihin vuodelta 2023.

Pidemmän aikavälin trendit on koostettu hyödyntäen kuntien omia näkemyksiä (Inspira), Kuntaliiton ennusteita ja KT:n näkemystä palkkakulujen kehityksestä. Koska vuoden 2023 dataa on vielä niukasti, laadittu mallinnus muistuttaa painelaskelmaa; ennustevirheet voivat vielä olla suuria.

Kuntarahoituksen ennuste on lähellä valtiovarainministeriön Julkisen talouden suunnitelman tulosarviota vuoden 2023 osalta (2,0 mrd. euroa vs. 2,3 mrd. euroa), ja vuodesta 2024 alkaen Kuntarahoituksen ennuste on noin miljardi euroa heikompi. Erotusta selittävät eritoten heikkenevä taloussuhdanne, kulujen kasvu (inflaatio, palkkaratkaisu) sekä maltillisemmasta veroennusteesta johtuva tuottojen hiipuminen. Investoinnit kasvavat ennustejaksolla reilusta neljästä miljardista eurosta noin viiteen miljardiin.

Kuntien rahoitusjäämä kääntyy vuodesta 2024 noin 1,6 miljardia euroa alijäämäiseksi

Kuntasektorin rahoitustarve asettuu ennustevuosina noin 1,5–1,8 miljardiin euroon. Osan rahoitustarpeesta kunnat voivat hoitaa kassaa pienentämällä, koska iso osa niiden toiminnasta siirrettiin hyvinvointialueille. Kuntien lainakanta kasvaa vuoteen 2027 mennessä noin kuudella miljardilla 24 miljardiin euroon. Lainakannan kasvu ja talouden heikentyminen pidentävät lainojen laskennallista takaisinmaksuaikaa vuoden 2022 viidestä vuodesta vuoden 2027 kahdeksaan vuoteen.

Ennusteen taustalla on avoimena useita koko kuntakenttää koskettavia kysymyksiä. Kuntarahoituksen ennuste ei sisällä seuraavia mahdollisia muutostekijöitä:

- Hallitusohjelma ja valtiontalouden tasapainotus: kuntiin kohdistuvat säästötoimet
- Hyvinvointialueiden rahoitusvaje: kuntien rahoituksen leikkaukset
- Opetuksen ja varhaiskasvatuksen verkoston sopeuttaminen väkilukuun: muuttotappiokunnat, pienenevät ikäluokat
- Kuntien veronkorotukset vuodesta 2024
- Kuntien normaalia laajemmat sopeuttamistoimet
- Hyvinvointialueille vuokrattujen sote-kiinteistöjen palautuminen kunnille

Kuntien eriytyminen on ollut huoli – nyt vaarassa on tasapäinen keskijoukko

Kuntien eriytymisestä on puhuttu paljon. Hyvin ja huonosti pärjäävät ääripäät ovat päässeet valokeilaan. Nyt, kuntatalouden heikentyessä, vaaravyöhykkeelle astuu kuntien tasapäinen keskijoukko. Kun sektorin tulos putoaa noin 400 miljoonan tuntumaan, muutaman kymmenen kunnan ja kaupungin joukko vastaa suurimmasta osasta tulosta. Noin 260 kuntaa tekee nollatuloksen tai jää alijäämäiseksi. Riskinä on, että rahoituksellisesti hyvin pärjäävä pieni vähemmistö kuntia ja kaupungeja häivyttää muun sektorin rahoitukselliset ja rakenteelliset haasteet.

Käyttötalous on keskeisessä roolissa talouden tasapainon ylläpidossa. Vahva vuosikate pitää tuloksen plussalla ja mahdollistaa investoinnit. Yksin ne eivät kuitenkaan riitä, vaan kuntien velvoitteita pitäisi myös tarkastella kriittisesti.

Investointieuroilla on kaksi puolta. Turhiin kuluihin ei kannata sitoutua, mutta parempaan tulevaisuuteen pitää uskaltaa panostaa. Kuntien tulisi pystyä kehittämään investointivalmisteluansa tunnistamaan tuottoja tuottavat hankkeet ja kyetä priorisoimaan ne päätöksenteossa. Omaisuuden myymistä on syytä harkita huolella, ja vaikutuksia tulisi arvioida pitkäjänteisesti. Elinvoiman kasvu näkyy positiivisena kassavirtana tulevaisuudessa.

Suurin ongelma koskee kuitenkin koko julkista sektoria, joka elää yli varojensa. Valtiontalous on toistakymmentä miljardia alijäämäinen, ja hyvinvointialueiden ensimmäiset toteumatiedot vaikuttavat syventävän vajetta. Myös kuntien rahavirta on painumassa alijäämäiseksi. Tilanne ei ratkea siirtämällä rahaa lompakosta toiseen. Ratkaisut on pystyttävä toteuttamaan palvelutuotannossa, hallinnon rakenteissa ja pääomakustannuksissa. Kasvun edellytysten mahdollistaminen vaatii näkemystä, investointeja ja rohkeutta. Talouden talkoita ei ratkota pelkällä juustohöylällä. Tarvitaan myös panostuksia tulevaan.

Kuntarahoituksen suhdanne-ennusteesta vastaa yhtiön pääekonomisti, valtiotieteiden tohtori **Timo Vesala**. Vesalan näkemyksiin ajankohtaisista talousaiheista voi tutustua suhdanne-ennusteiden ja markkinakatsausten lisäksi myös Kuntarahoituksen Huomisen talous -podcastissa. Podcast löytyy Kuntarahoituksen [verkkosivuilta](#), [Spotifysta](#), [SoundCloudista](#) sekä [Applen](#) ja [Googlen](#) podcast-palveluista.

 [@TimoVesala](#)

Suhdanne-ennusteen kuntien taloutta käsittelevän osion ja kuntatalouden ennusteen on laatinut Inspiran senior konsultti **Lauri Pekkilä**. Inspira on Kuntarahoituksen kokonaan omistama tytäryhtiö, joka tarjoaa talouden ja rahoituksen neuvonantopalveluja kunnille sekä niiden yhtiöille, kuntayhtymille, hyvinvointialueille sekä valtion tukeman asuntotuotannon toimijoille.

[Tutustu Inspiran neuvonantopalveluihin.](#)